

ТІЛ МЕН ӘДЕБИЕТТІ ОҚЫТУ ӘДІСТЕМЕСІ МЕТОДИКА ПРЕПОДАВАНИЯ ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ

ӘОЖ 81

«Қазақ әдебиеті» пәні бойынша өткізілетін сабақ түрлері

Рүстемова Ж.А., Көкеева Р.Т.

Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті

Статья посвящается рассмотрению методических и практических вопросов о видах уроков литературы на основании работ ученого-методиста К.Битибаевой. Авторы, опираясь на предложенную ученым классификацию типов и видов уроков, анализируют существующие виды уроков литературы. Классификация видов подтверждается анализируемым материалом конкретных уроков литературы.

Article is devoted to consideration of methodical and practical questions on kinds of lessons of the literature on the basis of works of Kazakhstan's scientist and methodologist K.Bitibaeva. Authors of article relied on the basis of the classification of types of lessons of literature offered by scientists and kinds of lessons analyze existing kinds of lessons of the literature. Classification of kinds of lessons of the literature is proved by material of concrete lessons of the literature in school.

Еліміздің білім беру саласындағы түбірлі өзгерістер мектеп мұғалімдерінің, жалпы оқытушы қауымның шығармашылықпен жұмыс істеуіне үлкен жол ашуда. Олар өздерінің іс-тәжірибелерінде сабақтың көптеген тиімді түрлерін кеңінен пайдалануда. Демек, қазіргі заманғы оқытудың және шығармашылық еңбектің басты нышаны — сабақты түрлендіріп өткізу.

Әдіскер-ұстаз Қ.Бітібаева сабақтың дәстүрден тыс 25 түрін атап көрсетеді: дәріс сабағы, семинар сабағы, пәнаралық байланыста оқытуға негізделген (қос) үштік сабақ, конференция сабағы, сот сабағы, жәрмеңке сабағы, пресс-конференция сабағы, концерт сабағы, пікірталас сабағы, айтыс сабақтары, композициялық сабақ, әдеби монтаж сабағы, «Көзқарас» сабағы (урок «Взгляд»), брифинг сабақтары, ерлік сабағы, іздендіру сабағы, кездесу сабақтары, практикалық сабақтар, «Ұлылар мінбесі» сабағы, емтихан, есеп-сынақ сабақтары, реферат қорғау сабақтары, пікір қорғау сабақтары, көкпар сабағы, жарыс сабағы, ойын сабақтары [1; 264].

Осы аталған дәстүрден тыс сабақтың кейбір түрлеріне тоқтала кетейік. Дәріс сабағында сөздік әдіс қолданылады. Сабақ барысында мұғалім мол материал беріп үлгереді. Оқушы әрі тыңдайды, әрі тыңдай отырып, конспект жасайды. Оқулықтан тыс хабарлар, деректер беріледі. Дәріс сабағы жаңа білім беруде материал мол болған кезде, қосымша хабарламалар, көп деректер берілген кезде өткізіледі.

Жоғары оқу орындары оқытушылары мен мектеп мұғалімдері үшін дәріс түрлерін айқындап алудың маңызы да зор. Өткізілу әдіс-тәсілдеріне қарай дәрістер ақпараттық дәріс, проблемалық дәріс, көрнекілік дәріс, диалогты дәріс, конференциялық дәріс, кеңес түріндегі дәріс, екеуара дәріс және шатастыру дәрісі болып бөлінеді. Қысқаша сипаттама бере кететін болсақ, ақпараттық дәріс — түсіндірме-көрнекілік әдісімен өткізілетін дәстүрлі оқыту түрі. Проблемалық дәріс — проблемалық ситуацияларды шешуде әр түрлі көзқарастар салыстырылатын оқыту формасы. Көрнекілік дәрісте оқу материалы техникалық оқу құралдарының, бейне- және аудиокұралдарының қолданылуы арқылы түсіндіріледі. Диалогты дәріс материалы екі ғалымның немесе екі мұғалімнің сұхбаты негізінде ұсынылады. Конференциялық дәріс белгілі бір проблема төңірегінде баяндама тыңдау жолымен жүзеге асырылады. Кеңес түріндегі дәрісте оқу материалы «сұрақ-жауап» немесе «сұрақ-жауап-сөз

жарысы» түрінде жеткізіледі. Екеуара дәрісінде екі оқытушы бір тақырып бойынша бір уақытта сөйлейді. Шатастыру дәрісінде материал жоспарлы қателіктермен беріледі. Көзделетін мақсат оқушыларды байқампаздыққа үйрету болып табылады.

Семинар сабағы сұрақ-жауап түрінде өтеді, баяндама тыңдалады, хабарлама жасалады. Ғылыми материалдармен өздік жұмысы жүргізіледі. Семинар сабағы өздік жұмыстарға баулиды, баяндама жасауға дағдыландырады, қосымша материалдарды іріктеуге үйретеді. Семинар сабағын тақырыпты қайталаған, қорытындылаған кезде және шолу тақырыптарында өту тиімді. Өткізілу әдіс-тәсілдеріне қарай семинар сабақтары да бірнеше түрге бөлінеді. Мәселен, семинар-сұхбатқа оқушылар тақырып бойынша ұсынылған арнаулы сұрақтар бойынша дайындалып келеді. Оқушылардың хабарламалары тыңдалады және басқалары оларды толықтырады.

Семинардың тағы бір түрінде сұрақтарды оқушылар өзара бөліп алып, баяндама дайындайды. Сабақта баяндамалар тыңдалып, талқыланады. Семинардың ендігі бір түрі сөзжарыста қандай да бір проблема талқыланады. Сөзжарыс оқушылардың өз көзқарастары мен ұстанымдарын қорғауға үйретеді, өз ойын қисынды баяндауға баулиды.

(Қос) үштік сабақтың негізгі әдіс-тәсілдері — сұрақ-жауапқа негізделген әңгіме, баяндау, пікірлесу, түсіндірмелі әдіс. Сабақтың мұндай түрінде оқушылар бір мезетте бірнеше пәндер бойынша білім алады, білім тереңдетіліп беріледі. Екі немесе бірнеше пәндерге байланысты материалдар тоғысып келгенде, бірнеше пәндер бойынша деректерді біріктіріп беру мүмкін болған тақырыптарда өткізіледі.

Конференция сабағының негізгі әдіс-тәсілдері, белгілері — баяндама, дәріс, сұхбат түріндегі сұрақ-жауап, пікірталас (проблема айналасындағы). Аталмыш сабақ пікір айта білуге, айтыса білуге, қосымша материалдардан іздене білуге, сұрақтар қоя білу, қысқа, нақты, дәлелді пікір айтуға, толықтыра білу дағдыларына жетілдіреді. Конференция сабағы үлкен, маңызды тақырыпты қорытындылағанда немесе саяси мәні бар тақырыптарға өткізіледі.

Сот сабағында сұрақ-жауап, түсіндірмелі әдіс қолданылады. Әсіресе 5–8 сыныптар үшін тиімді. Сабаққа оқушыларды қызықтыру, ынтасын арттыру және әділеттілікке баулу, жаманнан жирендіру мақсатында қорытынды сабақ түрінде өткізіледі.

Концерт, әдеби монтаж және композициялық сабақтардың негізгі әдіс-тәсілдері, белгілері — мәнерлеп оқу, жатқа оқу, рөлге бөліп оқу, ән айту, көріністер көрсету, инсценировка жасай білу. Аталмыш сабақтың мақсаты — оқушылардың дарынын, қабілеттерін дамыту, мәнерлеп оқу, жатқа оқу, есте ұстау қабілеттеріне әсер ету. Концерт, әдеби монтаж және композициялық сабақтардың оқушылардың эмоциясына әсер етуде, эстетикалық сезімдері, сұлулық, әдемілік, өнерді бағалау, түсіне білу сезімдерін дамытуда үлкен маңызы бар. Тақырып мазмұны концерт, әдеби монтаж және композициялық сабақ өткізуге сұранып тұруы керек. Қорытынды, қайталау сабақтарында тақырып ерекшелігіне байланысты алынады.

«Көкпар» ойының әдістемеші-ғалым Қ.Бітібаева төмендегіше түсіндіреді: «Бұл жұмыста «көкпарға» екі баладан шығады. Көкпарға «тартылатын» көркем туындылардан құрастырылған сұрақтар жазылған үлестірме қағаздар болады. Жауап өте тез уақытта айтылуы керек, ойлануға көп уақыт берілмейді, тез жауап берген бала «жеңімпаз» атанады» [1; 41]. Бұдан шығатын қорытынды, белгілі бір сабақтың түрінде көкпар ойының жүргізуге болады немесе сабақтың өзін көкпар сабағына айналдыруға болады. Көкпар сабағын өткізу немесе сабақта ойын элементтерін қолдану сол сабақтың мақсат-міндеттеріне байланысты болмақ.

Дәстүрден тыс сабақтың білімділік мақсаты тақырып бойынша білім толықтыру, дамытушылық мақсаты оқушының ойлау және шығармашылық қабілетін дамыту, танымдық белсенділігін арттыру, өз бетінше жұмыс жүргізу және ой қорытуға дағдыландыру, ізденімпаздыққа үйрету болатын болса, тәрбиелік мақсаты адамгершілікке, еңбексүйгіштікке, ұйымшылдыққа, достық көмек беруге ұмтылуға үйрету болып табылады. Міндеті — тақырыпты толық меңгерту, оқушының қызығушылығын туғызу, алған білімдерін өмірде қолдана алуға үйрету және сөйлеу мәдениетіне төселдіру.

Сонымен, жоғарыда көрсетілген сабақтар тақырып ерекшелігі мен оның мазмұнына байланысты өткізіледі. Өйткені кез келген тақырып (қос) үштік сабақ, сот сабағын немесе концерт, әдеби монтаж және композициялық сабақтарын өткізуге лайық бола бермейді. Сабақ түрі сынып оқушыларының құрамына да тәуелді. Бұны да ескерген жөн. Оқушылардың білім деңгейі бірінші кезекте ескеріледі. Конференция, пікірталас (пікірсайыс), айтыс сабақтары диагностика жасалғаннан кейін барып өткізіледі. Баланың қабілет қарымы, білім деңгейі, өресі ескерілмей белгілі бір дәстүрден тыс сабақ

өткіземін деу — кате қадам. Сабақ түрінің сабақ мақсатына байланыстылығы оның білімділік, дамытушылық, тәрбиелік мақсаттарынан тысқары. Сабақ қандай мақсатта өткізіледі? Жаңа сабақты өту мақсатында немесе өтілген сабақты қорытындылау, қайталау мақсатында өтуі мүмкін. Демек, сабақты типке бөлу қажеттілігі бар.

Мектепте оқытылатын барлық пәндер бойынша ұсынатын сабақ типтері жөнінде төмендегідей мәліметтер барын алға тартамыз:

1. Оқушылардың жаңа білімді игеру сабақтары.
2. Іскерлік пен дағдыны қалыптастыру және жетілдіру сабақтары.
3. Қайталау, бекіту, яғни білімді, іскерлікті және дағдыны кешенді қолдану сабақтары.
4. Білімді, іскерлікті және дағдыны бақылау-тексеру сабақтары.
5. Аралас сабақтар — мұнда бірнеше дидактикалық міндеттер шешіледі [2; 288].

Енді сабақ типін әдебиет пәніне лайықтап, өзімізше жүйелеп көрелік:

1. Жаңа білім беру сабақтары.
2. Іскерлік пен дағдыны қалыптастыру сабақтары.
3. Қайталау сабақтары.
4. Білімді тексеру сабақтары.
5. Аралас сабақтар.

Осы сабақ типтері бойынша жоғарыда аталған сабақ түрлерін ажырататын болсақ, төмендегідей мағлұмат аламыз:

1. Жаңа білім беру сабақтары (дәріс сабағы, (қос) үштік сабағы).
2. Іскерлік пен дағдыны қалыптастыру сабақтары (практикалық сабақ, семинар сабақ).
3. Қайталау сабақтары (конференция, сот сабағы, концерт, әдеби монтаж және композициялық сабақтар, дебат сабағы т.б.).
4. Білімді тексеру сабақтары (емтихан, есеп-сынақ сабақтары).
5. Аралас сабақтар.

Аталған сабақ типтерінің ішінде аралас сабақ жөнінде қандай түсінігіміз бар? «Аралас сабақ барлық типтер функциясын орындайды. Бұл сабақта танымдық іс-әрекетінің барлық кезеңдері жүзеге асырылады» [2; 290]. Аралас сабақ — жиі қолданылатын сабақ түрі. Оның құрылымы алты элементтен тұрады:

1. Ұйымдастыру кезеңі.
2. Үй тапсырмасын сұрау.
3. Жаңа сабақ материалын түсіндіру.
4. Жаңа материалды бекіту.
5. Үйге тапсырма беру.

«Сабақ құрылымының бірінші кезеңінде оқушылар мұғалімді тыңдайды, екінші элементінде олар бір баланың сұраққа берген жауабын тыңдайды, үшінші элементінде мұғалімнің түсінігін тыңдайды, төртінші элементінде оқушылар жаңа тақырып материалын бекітуге байланысты мұғалімнің сұрағына бір оқушының берген жауабын тыңдайды, ал соңғы элемент бойынша, оқушылар үйге берілетін тапсырманы тыңдайды. Демек, оқушылар бүкіл сабақ бойында тек қана тыңдаушылар ретінде отырады, өз беттерінше ешқандай оқу жұмысын орындамайды. Олай болса, мұндай сабақты «тыңдаушылар сабағы» десек, артық болмайды» [2; 292].

Бұл — кәдімгі дәстүрлі сабақтың жүйесі. Демек, дәстүрлі сабақ аралас сабақ типіне жатады. Ал дәстүрлі сабақ пен дәстүрден тыс сабақтың бір-бірінен айырмашылығы неде? Дәстүрлі сабақтың ерекшелігі бірнеше элементтен тұратын құрылымының болуында. Бірнеше деп айту себебіміз, дәстүрлі сабақ элементтері немесе кезеңдері жөнінде әр түрлі тұжырым бар.

Мәселен, сабақтың қалыптасқан құрылымына оқушы білімін бағалау да жатқызылып жүр [3; 12]. Ал Ө.Қоңыратбаев «4–7-кластарда әдебиетті оқыту методикасы» оқу құралында былай дейді: «Әдебиет сабағының жоспары көбіне схемаланған 5 элементке құрылып жүр (өткен сабақты сұрау, жаңа сабақты түсіндіру, оны бекіту, қорыту, тапсырма беру), мұның өзі сабақ сайын материалды лекция сияқты өтуге әкеледі. Сондықтан бұл 5 элемент тіл сабағы болмаса, әдебиетке онша қонымды емес» [4]. Байқап отырғанымыздай, бұнда сабақтың ұйымдастырылу кезеңі көрсетілмеген, әрі «жаңа материалды қорыту» бөлек элемент ретінде берілген. Әйтсе де, Ө.Қоңыратбаев «Әдебиетті оқыту методикасының очерктері» оқу құралында сабақ элементтеріне сай келетін жоспар жөнінде «Мектеп тәжірибесінде мынадай бір «оңай жоспар» кездеседі: 1. Ұйымдастыру жұмысы (1 мин). 2. Өткен сабақты сұрау (10 мин). 3. Өткен сабақты қорыту (3 мин). 4. Жаңа сабақты түсіндіру (15 мин).

5.Бекіту (8 мин). 6. Қорыту (4 мин). 7. Тапсырма (3 мин). Бұл — сабақ элементтеріне сай келеді, бірақ оның мазмұны мен мақсатынан мүлдем аулақ жататын, тек іске емес, уақытқа құрылған «жоспар», — дейді» [5].

Сонымен, дәстүрлі әдебиет сабағының құрылымы төмендегідей болмақ:

1. Ұйымдастыру кезеңі.
2. Үй тапсырмасын сұрау.
3. Үй тапсырмасын пысықтау немесе қорыту.
4. Жаңа сабақты түсіндіру.
5. Жаңа сабақты бекіту.
6. Жаңа сабақты қорыту.
7. Үйге тапсырма беру.
8. Оқушыларды бағалау.

Егер өткізілетін тақырып бірнеше сабаққа бөлінген болса, онда үй тапсырмасынан соң қорытынды жасалмайды, жай пысықталады. Мысалы, 7-сыныпта М.Әуезовтің «Көксерек» әңгімесіне 5 сағ. берілген. 5 сағат кіріктірілген 5 сабаққа бөлінеді. Әр сабақтың тақырыбы болады. Оқушылар үйде оқылған бөлімдер бойынша пысықтау сұрақтарына жауап береді де, әңгімеден туындайтын келесі тақырыпты меңгеруге кіріседі.

Ал дәстүрден тыс сабақ түрінің құрылымы бола ма? Әрине, бар. «Қалыпты сабақтан дәстүрлі емес сабақтың өзгешелігі, жалпы сабақтың дәстүрлі құрылымы сақталғанымен, оны жүргізу, өткізу түрлері өзгереді» [3; 15]. Дегенмен, дәстүрлі сабақ құрылымы дәстүрден тыс сабақ түрлерінде толық сақтала бермейді.

Дәріс, (қос) үштік сабақтарында оқушыларды бағалау кезеңі болмайды. Практикалық, семинар сабақтарында жаңа материал өтілмейді. Ал қайталау мен білімді тексеру сабақтарында үйге тапсырма беру және оқушылар білімін бағалау кезеңдері ғана болады. Қайталау сабағы типіне жататын сабақ түрлерінің әрқайсысының арнайы құрылымы, ережесі, тәртібі болады. Мысалға, дебат сабағын алайық. Қазақ әдебиеті сабағын дебат түрінде өткізу үшін төмендегідей талаптарды есте ұстау қажет:

1. Дебат сабағының айқын мақсаты болуы керек.
2. Дебат сабағында ойын тәртібін қатал сақтау керек.
3. Оқушылар дебат сабағы алдында тақырыпты толық меңгеруі тиіс.
4. Дебат сабағының тақырыбы талас туғызатындай болуы керек.
5. Оқушылар дебат сабағына толық қатысуы тиіс.
6. Дебат сабағы өз мәнінде өту үшін уақыт қажет.

Ш.Құдайбердиевтің «Қалқаман–Мамыр» жыры бойынша өткізілетін дебат ойынын жақтаушы топтың бірінші спикері бастайды. Оның 6 мин уақыты болады. Сөзін төрешілермен, қарсыластармен, көрермендермен және өз тобымен амандасудан бастайды. Бірден кейсіне көшіп, резолюциясын (қарарын) жариялайды. Сонымен, *жақтаушы топтың резолюциясы* — «Қалқаман–Мамыр махаббаты ақталады». Содан кейін резолюциядағы негізгі ұғымдарды (Қалқаман, Мамыр, махаббат) анықтайды, яғни кілт сөздерді (дефиниция сөздерін) ұсынады.

Негізгі ұғымдарға анықтама берудің мәні зор. Сол арқылы ойыншылар пікірталаста сөз болатын мәселелер шеңберін анықтап алады. Анықтама берген кезде кілт сөздердің (анықтаманың) қайнар көзін (алынған жерін, бетін) көрсетуі керек. Резолюцияның негізгі ұғымы анықталғаннан кейін бірінші спикер жақтау тобының критерийін енгізеді. Критерийді әр топтың өз резолюциясын, өз бағытын қорғаудағы негізгі мәні ретінде қарастыруға болады.

Критерий: Махаббатсыз дүние бос (Абай).

Аргумент 1: Махаббат — ұлы сезім.

Дәлелдеу: Ей, Қалқаман, тегі жоқ, құдай жалғыз,
Мұқтаж емес жолдасқа тіпті армансыз.
Адамзатқа көмексіз, махаббатсыз,
Өмір қызық дегенді естен қалғыз.

Жоқ болса махаббатты бір сүйгенін,
Ойлашы, керегі не дүниенің.
Сүйсін жолдас болсын деп жаратты алла,
Бұл туралы білгенім осы менің [6; 281].

Қорытынды: Келтірілген үзіндіден махаббаттың ұлы сезім екенін және адам өмірінің мәні болғандықтан, қос ғашықтың махаббаты жастарға үлгі болатынын көреміз. «Жалғыздық құдайға ғана жарасады» дегендей, махаббатсыз дүние бос.

Аргумент 2. Қалқаман мен Мамыр махаббаты шариғатқа қайшы емес.

Дәлелдеу: Мамыр-ау, айтып тұрсың әлденені
Шариғат қосады екен немерені.
Қайғы ойлап жаман ырым айта берме,
Алаңсыз сүйген болсаң анық мені [6; 284]

Қорытынды: Қалқаманның да, Мамырдың да шариғат ережелерінен мағлұматы бар. Сондықтан олар шариғат жолын басшылыққа алады. Олардың өз жүректерінің әміріне қарсы тұрмау себебі де осында. Қалқаман мен Мамыр махаббаты ақталады.

Даттаушы топтың резолюциясы: — «Қалқаман-Мамыр махаббаты ақталмайды».

Критерий: Ұрпақ қамы — ел қамы.

Аргумент 1. Ұлттың болашағы — дені сау ұрпақта.

Дәлелдеу: «Көкенайдың түсінігінде аталас жастардың қосылуы генетикалық тазалықты көздеген халықтың мораль қағидаларына қайшы келмек. Ол — күні ертеңгі адам ұрпағының азуына жол беру деген сөз. Сонымен бірге рудың сүйегіне түсетін айықпас таңба» [7; 44].

Қорытынды: Бойында ұлттық рухы биік, намысы бар қазақ ұрпағын дүниеге әкелу дені сау отбасынан басталады. Ал қан бұзылған жағдайда ұрпақ та бұзылады, баланың дүниеге аурушаң болып келуі де әбден мүмкін. Сондықтан халқымыз бұл мәселеге аса көңіл бөлген. Бұл жерде Қалқаман мен Мамырдың махаббат бостандығы емес, тұтас бір халықтың ертеңі, болашағы жайлы мәселе көтеріледі. Барлық жастарымыз осылай жеті атаға толмай қосыла берсе, біздің ешқандай ұлттық болмысымыз қалмайды. Өмірге әлжуаз, аурушаң ұрпақ келеді. Олар отанымыз тұрмақ, өздерін де қорғай алмайтын халде болады. Сондықтан да қан тазалығын сақтап, жеті атаға толмай қосылмауды ұстансақ, біздің еліміз болашаққа нық сеніммен қадам басады.

Аргумент 2: Салтын ұмытқан санасыз, дәстүрін ұмытқан дәрменсіз.

Дәлелдеу: «Көкенай Мамырды оққа байлар мезет туғанда ешкімнің ақыл-кеңесін қажет етпейді, өз әміріне жүгінеді. Тіпті жар дегенде жалғыз перзентіне ара түсуге қолында күші де, айбары да бар қыздың ата-анасының да шамасы келмейді. Айналадағы қалың қауымның да үні естілмейді. Барлығы қыз бен жігіттің әрекетін айыптайды. Барлығының бағынатыны — ел ішіндегі салт-дәстүр тәртібі. Көкенай — сол тәртіптің сақшысы» [7; 35].

Қорытынды: Ата салтқа қарсы шығуға болмайды. Дәстүрлі салтты бұзу — қасиетті заңды бұзу деген сөз. Қалқаман мен Мамыр әдет-ғұрып қағидаларын жақсы білді. Біле тұра сол қағидаларды бұзды. Қалқаман мен Мамыр — ата салтқа қарсы шыққандар. Олардың махаббаты ақталмайды.

Пікірталастың әрбір кезеңінен кейін қарама-қарсы сұрақтар қойылады. Сұрақтарға 3 мин уақыт беріледі. Қарама-қарсы сұрақтар төмендегідей мақсат көздейді:

- 1) қарсыластың кейсінен кемшілік табу;
- 2) ойынға қатысушының өз пікіріне қайшы келетіндей жағдаят тудыру.

Ендеше, ойын барысында қойылатын қарама-қарсы сұрақтарға тоқталайық:

Жақтаушы топ:

1. Салт-дәстүрде кереғарлық болуы мүмкін бе? Атамыз қазақ «Дәстүрдің озығы бар, тозығы бар» демеуші ме еді?
2. «Махаббат — мәңгілік тақырып» дегенмен келісесіз бе?

Даттаушы топ:

1. Махаббат үшін салт-дәстүрді аттауға бола ма?
2. Қалқаман мен Мамыр неге ел бірлігін ойламады?

Дебат технологиясының қорытынды бөлімінде жақтаушы топ пен даттаушы топтың 3-спикерлері ойынды қорытындылайды. Төрешілерге жақтаушы немесе даттаушы жақтың критерийі мен аргументтерінің қарсы жақпен салыстырғанда неліктен жақсы болғандығын түсіндіреді. Жаңа аргументтер мен дәлелдемелер ұсынылмайды. Ескере кететін нәрсе, бұл тұста қарсылас бағытын даттауға рұқсат етілмейді.

Ал дебат сабағының жеңімпаз тобы көрермен оқушылардың пікірі бойынша анықталады. Олар жақсы жұмыс атқарған топқа дауыс береді. Бұған 2 мин уақыт беріледі. Міне, осы тұста дебатқа қатысқан оқушылар білімін бағалау кезеңі туады.

Сонымен «сабақ түрлері өтілетін тақырып ерекшелігі, сынып оқушыларының құрамы, жас ерекшелігі, білім дәрежесі, сондай-ақ сабақ мақсатына байланысты» [1; 263]. Ал сабақтың ойдағыдай өтуі пән мұғалімінің теориялық білімі мен дайындық деңгейіне, сынып оқушыларының оқу-танымдық іс-әрекетін ұйымдастыра алуына және сол іс-әрекеттің нәтижесін болжай білуіне байланысты дегіміз келеді.

Әдебиеттер тізімі

1. *Бітібаева Қ.* Әдебиетті оқыту әдістемесі мен технологиясы. — Алматы: Мектеп, 2003. — 336 б.
2. *Қоянбаев Ж.Б., Қоянбаев Р.М.* Педагогика. — Алматы: Эверо, 2004. — 420 б.
3. *Байтанасова Қ.М., Айтуғанова Ш.* Қазақ әдебиетін оқыту әдістемесі. — Алматы: Фолиант, 2008. — 160 б.
4. *Қоңыратбаев Ә.* 4–7-кластарда әдебиетті оқыту методикасы. — Алматы: Мектеп, 1987. — 290-б.
5. *Қоңыратбаев Ә.* Әдебиетті оқыту методикасының очерктері. — Алматы: Қазақ. Мемл. оқу-пед. баспасы, 1962. — 290-б.
6. *Шәкәрім.* Шығармалары. — Алматы: Жазушы, 1988.
7. Шәкәрімтану мәселелері. — 4-т. — Новосибирск: Талер-Пресс, 2007.